

Bożena Olszewska

Uniwersytet Opolski

ORCID: 0000-0001-8755-3078

O dyskursie o Innym w edukacji i kulturze regionu

***Inny w edukacji i kulturze regionu*, red. naukowa Zofia Budrewicz i Maria Sienko, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków 2017, ss. 308¹.**

W ostatnich latach dużo pisze się i dyskutuje na temat inności, obcości, odmienności w sensie politycznym, społecznym, kulturowym, etnicznym, zadając pytanie, czym są te pojęcia oraz czy można postawić między nimi znak równości. Rozstrzygają ten spór Zygmunt Bauman i Józef Tischner, mówiąc, że nie można postawić znaku równości między Innym i Obcym². Dla tego pierwszego obcy należy do zjawisk „niezdecydowanych” i „kłopotliwych”³. Inny jest kategorią semantycznie pojemniejszą, w obręb której wchodzi i terytorialny dystans, i kulturowa odmienność, i różnice w wyglądzie. „Inność – zdaniem Honoraty Gruchlik – posiada wiele barw, które zmieniają się w zależności od dziedziny, płaszczyzny odniesienia i kontekstu”⁴. Te uwagi wydają się istotne w odniesieniu do wydanej nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie książki, zatytułowanej *Inny w edukacji i kulturze regionu* (2017) pod redakcją naukową Zofii Budrewicz i Marii Sienko. Cele i intencje tej cennej publikacji redaktorki określiły już we *Wprowadzeniu*, gdzie czytamy m.in.:

Kolejny, ósmy już tom z serii Region – Edukacja – Kultura poświęcamy problematyce wychowania do akceptacji odmienności kulturowej. Jest to zobowiązanie formacyjne wszystkich placówek oświatowo-wychowawczych, nie tylko szkoły. Od lat bowiem w polskich szkołach systematycznie wzrasta liczba uczniów z krajów Unii Europejskiej, dzieci uchodźców i imigrantów o różnym statusie, ale również polskich uczniów wyjeżdżających za granicę (i z niej powracających). Dzięki różnorodnym inicjatywom szkół,

1 *Inny w edukacji i kulturze regionu*, red. Z. Budrewicz, M. Sienko, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2017.

2 Zob. Z. Bauman, *Wieloznaczność nowoczesna. Nowoczesność wieloznaczna*, przeł. J. Bauman, Warszawa 1995; J. Tischner, *Inny*, „Znak” 2004, nr 1, s. 16–28.

3 Tamże, s. 72.

4 Zob. H. Gruchlik, *Inność a obcość w kontekście filozoficznym*, „Authropos?” 2001, nr 8–9.

uczelnii oraz unijnym projektom edukacja międzykulturowa staje się powoli codzienną praktyką w szkołach⁵.

Dodatkowo znalazły one potwierdzenie w przejrzystym i przemyślanym układzie tekstów.

Nauczyciele borykają się z różnymi problemami natury wychowawczej, jak i edukacyjnej. Stają przed zadaniami, do których nie zostali przygotowani w trakcie nauki zawodu. W tym kontekście cenniejsza staje się wspomniana publikacja, która ma – co ważne – także wymiar praktyczny.

Złożyły się nań artykuły uznanych badaczy różnych dyscyplin (dydaktycy, językoznawcy, antropolodzy kultury, znawcy literatury dziecięcej i młodzieżowej), jak i adeptów wkraczających w wybraną dyscyplinę naukową. Praca stanowi dopełnienie wcześniejszych publikacji rozproszonych po czasopismach, jak i pozycji *Oswajanie inności w edukacji* (Lublin 2010) pod redakcją Barbary Myrdzik, Ewy Dunaj, przynosząc nowe wątki myślowe godne refleksji. To sprawia, że książka pod redakcją krakowskich badaczek stanowi cenne kompendium dla dydaktyków, znawców XX-wiecznej pedagogiki, kulturoznawców, socjologów etc. Na uwagę zasługuje też szata graficzna, liczne fotografie, mapki miast, rekonstrukcje lokacyjnych układów urbanistycznych, prace ilustracyjne dzieci, tabele i zestawienia, które nie tylko wzbogacają walory poznawcze artykułów, ale i uatrakcyjniają ich lekturę. Świadczą o interdyscyplinarnej świadomości autorów zamieszczonych tekstów, ich badawczej rzetelności i skrupulatności.

Autorzy prac (teoretycy i praktycy) dzielą się swoim doświadczeniem badawczym na temat Innego w edukacji i kulturze. Łączą ich cele związane „z uczeniem poszanowania różnic kulturowych i traktowania ich jako czynnik rozwojowy”⁶ oraz przeświadczenie o roli wiedzy w procesie poznawania i „oswajania” Innego, jak i języka polskiego jako przedmiotu „formacyjnego”, kształtującego osobowość człowieka za pośrednictwem tekstów kultury, prezentowanych w nich wzorców osobowych – dawnych i współczesnych, schematów zachowań, także poprzez rozmowę i dyskusję, bliski kontakt z uczniem. Sam zaś problem wychowania do różnorodności kulturowej jest wciąż trudny, drażliwy i chyba niechętnie, a może i z obawami wprowadzany przez nauczycieli. Wymaga ogromnego taktu i cierpliwości, co podkreślają także autorzy publikowanych w tomie tekstów. Do szkolnej tematyki redaktorki włączają więc artykuły poświęcone problematyce odmienności etnicznej. Pojawia się zagadnienie stereotypowości. W jednym z artykułów autorka odwołuje się do stereotypu Żyda, Cygana. Autorzy tekstów edukacyjnych, którzy stanowią zdecydowaną większość, analizują utwory z literatury dziecięcej, filmu, np. popularnego serialu *Ranczo*. Pokazują, że literatura dla młodego odbiorcy może być doskonałym narzędziem w pracy polonisty w danym regionie. Pozwala bowiem na zrozumienie własnej kultury, pokochania inności w sobie, dowartościowania. Autorzy wskazują na inność jako wielowymiarową wartość, którą należy wprowadzać w obszar oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych, związanych z kształceniem poczucia tożsamości regionalnej uczniów, budowania więzi z „małą ojczyzną”

5 *Inny w edukacji i kulturze regionu...*, s. 5.

6 Tamże, s. 6.

w wielu porządkach. Nauczyciel praktyk znajdzie tu wiele inspirującego materiału, wiele dydaktycznych wypowiedzi i wskazówek, które może wykorzystać na zajęciach z kształcenia literacko-kulturowego, jak i językowego. Niektóre z nich oparte są na własnych doświadczeniach, przez co stają się bardziej wiarygodne. W każdym zdaniu czuje się nauczycielską pasję. Jak to dobrze, że są jeszcze tacy nauczyciele!

Z tekstami edukacyjnymi korespondują artykuły, dotyczące wiedzy o kulturze regionu, umiejętności jej zdobywania i wartościowania. Autorów interesuje wielokulturowość miast, np. Krakowa oraz regionów (Śląsk, tereny pogranicza, np. góralsko-lachowskiego), działalność artystyczna miejscowych twórców (np. Renata Putzlacher-Buchtová, Janosch). Stanowią one dopełnienie poruszanych przez dydaktyków i literaturoznawców tematów. Zwracają uwagę gruntownym i szerokim potraktowaniem poruszanej problematyki, bogactwem faktografii, ikonografii, udokumentowaniem w źródłach.

Tom *Inny w edukacji i kulturze regionu* jest publikacją potrzebną i pożyteczną, służącą pomocą nie tylko badaczom, ale też studentom, przede wszystkim jednak nauczycielom. Przesądza o tym poziom merytoryczny i metodologiczny zamieszczonych prac, jak i sam pomysł książki oraz jej redakcja.